

NÄR GATAN TOG MEDIEMAKT

Litografiska Museet 8 maj–18 september 2016

När gatan tog mediemakt – Pariskommunens bilder

En utställning i samarbete mellan Litografiska Museet och Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek Huddinge 8 maj–18 september 2016.

Alla utställda blad har tillhört Gun Kessle och Jan Myrdal, som skänkt dem till Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek.

Jan Myrdal och Gun Kessle samlade i många år på affischer, flygblad och karikatyrer från olika delar av världen och från olika historiska epoker. Bland detta finns även en unik samling med bilder från Pariskommunen 1870–1871. Samlingen finns nu i Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek i Huddinge

Flygbladen visas i samarbete mellan Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek och Litografiska Museet. Samtidigt ger Celanders förlag ut en bok om samlingen – Jan Myrdal *När gatan tog mediemakt* under medverkan av Jan af Burén och Hans Larsson.

Kommunen i korthet

1870

19 juli förklarade Frankrike krig mot Preussen.

2 september tillfångatogs kejsaren Napoleon III i Sedan.

4 september bildades utropades den Tredje Republiken och den nationella försvarsregeringen bildades.

14 september klistrade den nybildade Comité central républicain des Vingt arrondissements i Paris upp en rosa affisch som uppmanande till bildandet av en kommun.

19 september omringade den tyska armén Paris.

31 oktober intogs Hôtel de Ville i Paris av en folkmassa efter en misslyckad utbrytning av nationalgardet. Regeringen anklagades för att ha organiserat förlusten.

1871

22 januari samlades en stor folkmassa utanför Hôtel de Ville för att demonstrera mot regeringens avsikt att kapitulera. Ett 30-tal personer skjuts ner av regeringstrupper.

28 januari undertecknades ett stilleståndsavtal med tyskarna. Där stipulerades att 12 000 soldater i Paris fick behålla sina vapen.

8 februari valdes en nationalförsamling, huvudsakligen bestående av konservativa krafter.

Adolphe Thiers utsågs till regeringschef.

15 februari drogs daglönen till de folkliga nationalgardisterna in. Fédération nationale de la Garde nationale bildades.

18. mars försökte regeringen att samla in nationalgardets kanoner. Försöket misslyckades.

Generalerna Lecomte och Clémant-Thomas togs till fånga och avrättades. Hôtel de Ville intogs och regeringen flydde till Versailles. Det var inledningen till Pariskommunen, en revolution mot de besuttna klasserna som ansågs ha sålt ut Frankrike till tyskarna. Paris behärskades av drygt 300 000 nationalgardister med 200 000 gevär och 200 kanoner till förfogande.

26 mars hölls val till Conseil de la Commune. 700 000 parisare hade lämnat staden mellan januari och slutet av mars. Kvar var de som inte hade någonstans att ta vägen. Endast hälften av väljarkåren deltog i valet. Revolutionen fick stöd av 70 procent. Den händelsekedja som kallas **Pariskommunen** inleddes denna dag. Den röda fanan blev kommunens flagga.

26 april inleddes Versaillesstruppernas attacker mot Kommunens Paris.

10 maj undertecknades freden i Frankfurt där Frankrike avstod Alsace och delar av Lorraine samt tvingades att betala ett stort krigsskadestånd.

21 maj trängde Versaillesstrupperna in i Paris genom Porte de Saint Cloud och **la Semaine sanglante** – den blodiga veckan – inleddes med osedvanlig grymhet och tusentals dödsoffer, minst 35 000.

28 maj föll den sista barrikaden. Kommunen var kväst.

Vilka var aktiva i Kommunen?

Kommunens kärna bestod av de kommunala nationalgardisterna och arbetarbefolkningen i de nordvästra delarna av Paris. Det fanns inte någon centralperson utan besluten fattades av ett par centrala kommittéer samt i de olika arrondissementen. Kommunen stöddes främst av arbetare inom industri och småhantverk, redan från början med mycket små inkomster och nu hårt drabbade och krig och belägringar samt av radikala intellektuella.

Kvar i Paris under Kommunen var drygt 700 konstnärer. Fédération des artistes bildades under ledning av Courbet.

Vad ville kommunen?

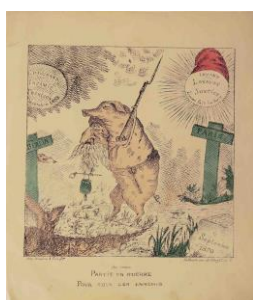
Först och främst rättvisa. Det franska samhället behärskades av en monarkistiskt färgad nyliberalism, en blandning av ståndssamhälle, industrikapitalism och agrarkapitalismen, vilka medförde en mycket ojämlig inkomstfördelning. Sedan den stora revolutionen i slutet av 1700-talet levde idealen om jämlikhet och rättvisa, vilka utgjorde grunden för kommunens demokratiuppfattning. Mycket av det som idag välfärdsstaten omhuldar utgår från idéer från kommunen. De hann bland annat besluta om fri skolgång, likalönsprincip och avskaffande av dödsstraff.

KATALOG

Utställningens disposition

- Kriget
- Kejsaren, hovet och kyrkan
- Inför Kommunen
- Kommunen
- Efter.

KRIGET

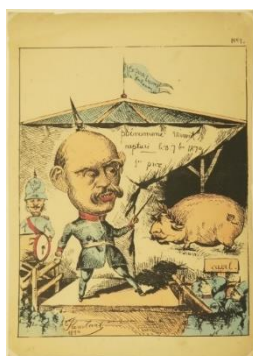

Herluison

Har vi sett det förut? Rest till kriget för att döda fiender.

Texten i den nedåtgående solen till vänster syftar på den av Napoleon III utfärdade konstitutionen den 2 december 1852 efter dennes statskupp ett år tidigare: vanheder, förräderi. Den 4 september 1871 utropade Gambetta den Tredje Republiken sedan Napoleon III några dagar tidigare hade kapitulerat i Sedan. Texten i den uppgående solen med revolutionens frygiska mössa syftar på den nya republiken: Lojalitet, rättvisa, förening ger styrka.

Akvarellerad litografi, 305x237 mm. Tryckeri: Lemaine & Fils. 1870.

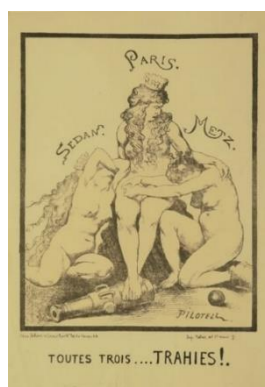
Henri Demare

En sida i historieboken – Det som har gjorts; Det som borde ha gjorts.

Sedan, Metz och Paris syftar på nederlagen mot tyskarna.

Akvarellerad litografi, 400x275 mm.

1870.

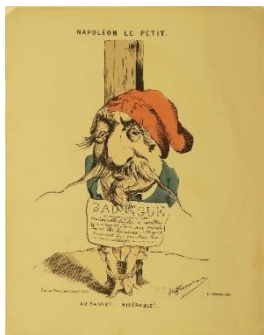

Pilotell

Alla tre ... FÖRÅDDA!

I Sedan besegrades kejsarens trupper den 2 september 1870. Metz som var belägrat av tyskarna, kapitulerade den 19 oktober. Det belägrade Paris kapitulerade den 28 januari 1871.

Akvarellerad litografi, 325x222 mm. Tryckeri: Talons. 1871.

Charles Frondas

Napoleon den lille. Till badet! Usläng!

På plakatet: Badingue. Usel, förrädare, sälja sitt land och överge sin armé. Alla hederliga medborgare måste spotta honom i ansiktet.

Akvarellerad litografi, 355x275 mm. Tryckeri: Barousse.

1871.

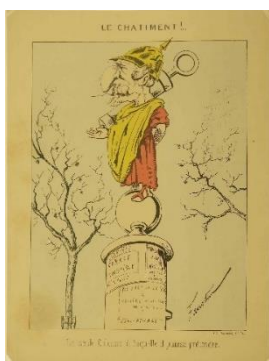

R. Derville

Det är vår tur nu! Vi måste avsluta det här!

Akvarellerad litografi, 280x349 mm.

1870

Faustin Betbeder,

Straffet – Den enda kolonn som han kan ha anspråk på.

Napoleon III avbildad med lavemangsspruta och stående på en kanonkula.

På kolonnen plakat med texter som alluderar på Faustins karikatyrer.

Akvarellerad litografi, 355x264.

1870.

KEJSAREN, HOVET OCH KYRKAN.

Faustin Betbeder,

Kejsaren upptäcker att han inte är något annan än den förfärliga apen hos en stor man.

Antyder Napoleon III:s underlägsenhet mot den tyske kejsaren Wilhelm II.

Akvarellerad litografi, 305x237 mm.

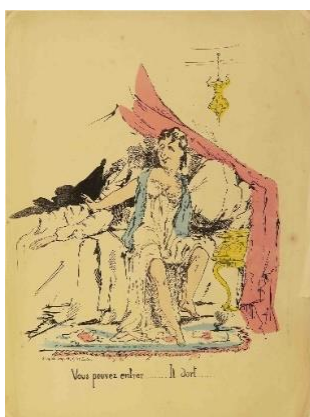
1870.

Stick

Storhet föder smicker.

Akvarellerad litografi, 365x262 mm. Tryckeri: Lubin
1870

Paul Klenck

Ni kan stiga på ... Han sover

Kejsarinnan Eugénie och kejsaren.

Akvarellerad litografi, 367x275 mm. Tryckeri: Grognet.
1870.

Brutal

Vad hon är vacker!

Akvarellerad litografi, 393x285 mm.
1870.

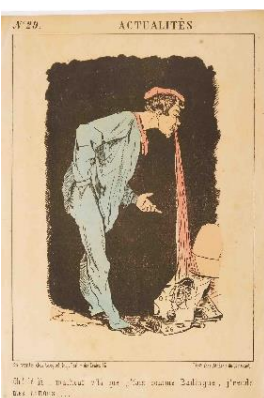
Faustin Betbeder

Barnens glädje, hädanefter kan föräldrarna vara lugna – December 2, Cayenne, Sedan.
 Akvarellerad litografi, 308x238 mm.
 Julen 1870.

W. Alexis,

Långt från världen. Högvördiga Eugénie de Montijo.
 Kejsarinnan hade fått sin uppfostran i Frankrike, bland annat hos Les Dames de Sacre Coeur. Hon var också lekmannasyster i Soeurs de Charité. Systrarna hade huvudbonader av stärkt linne som kallades cornetter. Eugénie var känd, eller snarare okänd, för sin devota katolicism, och självklart stödde hon dogmen om påvens ofelbarhet, helt i strid med det officiella Frankrikes ståndpunkt. Här ser vi henne i en nunnecell med Napoleon III:s porträtt på väggen. Biktstolen talar för sig själv.
 Akvarellerad litografi, 359x278 mm. Tryckeri: Barousse.
 1870.

Faustin Betbeder

Olala! Vilken otur att göra som Badingue, jag lämnar igen mina kanoner ...
 Bilden på golvet är ett tidigare flygblad av Faustin, som föreställer kejsaren med en lavemangsspruta och flygande på en kanonkula. Le Figaro var då som nu en konservativ tidning som försvarar den rådande ordningen och kyrkan. På golvet ligger en trasig vinflaska.
 Akvarellerad litografi, 334x225 mm. Tryckeri: Grognet.
 1870.

H. Nérac, sign. H. Xiat,

De outhärliga No. 1. Badsvampen. Fader Veillot tycker om att känna saker nära sig.
 Louis Veillot var en ultrakatolsk journalist som bland annat stödde påvens dogm om ofelbarhet, som fastställdes på det första vatikankonciliet 1870. Han var självfallet motståndare till kommunen.
 Akvarellerad litografi, 1871. 275x347 mm Tryckeri: Barousse.

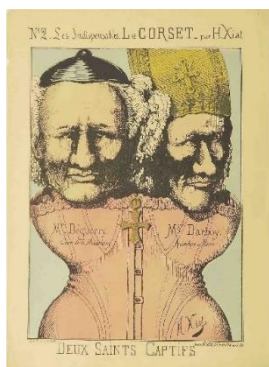

Faustin Betbeder

Ett djur att göda – Stor tävling för feta djur – Wilhelm uppfödaren. Svinras – Badinguet III Första Pris.

3:an syftar förmodligen på den tredje september då kejsaren tillfångatogs av tyskarna i Sedan.

Akvarellerad litografi, 345x274. Tryckeri: Colboeuf. 1870.

H. Nérac, sign. H. Xiat,

De outhärliga No 2. Korsetten – Två tillfångatagna belgon.

Georges Darbois, ärkebiskop i Paris, och Gaspard Déguerry, präst i Madelainekyrkan, tillfångatogs som gisslan den 4 april 1871. Det var en reaktion på avrättningarna av två av kommunens militära ledare, Emile Duval och Gustave Flourens några dagar tidigare då regeringstrupperna hade erövrat bron vid Neuilly. Darbois och Déguerry avrättades sedan under den blodiga veckan i maj 1871.

Akvarellerad litografi, 364x270 mm. 1871. Tryckeri: Barousse.

INFÖR KOMMUNEN

Pilotell

Revolutionära skisser. Må folket vakna!!!!

Marianne i rustning visar tidigare nederlag. Den första republiken utropades 1792 och slutade med en statskupp den 9 november 1799 där Napoleon utropades till förste konsul i Konsulatet. Den 25 maj 1830 upplöste Charles X Deputeradekammaren och upphävde pressfriheten. Det ledde till julirevolutionen som slutade med att Louis Philippe d'Orléans utropades till konstitutionell konung. I februari 1848 störtades Louis Philippe och den andra republiken utropades. Den upphörde när Louis Napoleon utropade sig till kejsare den 2 december 1851.

Akvarellad litografi, 368x293 mm. Tryckeri: Barousse. 1870.

W. Alexis

Besvärlig kungörelse. "Vad ser jag! ... det är inte bara att lova." Plakatet: REPUBLIQUE FRANSAISE. Soldater! ... för min del kommer jag inte tillbaka annat än som död eller segrare. DUCROT. På muren: Ner med kejsardömet! Monarkisten general Auguste-Alexandre Ducrot var befälhavare under belägringen av Paris. Här får han syn på ett plakat han utfärdat. Senare deltog han också i den blodiga veckan.

I bakgrunden en nationalgardist. Nationalgardet var närmast en motsvarighet till hemvärdet.

Akvarellerad litografi, 308x273 mm. Tryckeri: Barousse

E. De La Tremblais

Våra generaler från kejsardömet förnyar en av sina lysande reträtter, fortfarande genom att se fienden i ansiktet.

Akvarellerad litografi, 238x366 mm. Tryckeri: Grogner. 1870.

Patrioty

Spökerna!!! – Varför har vi åstadkommit så mycket lidande?

På en stol prydd med ett "E" (l'Empire) sitter generalen Louis Trochu, generalguvernör under belägringen av Paris. På bordet ligger kapitulationsakten. Omkring honom spökar hungersnöd, epidemier, förlorade slag och skadade från kanonelden.

Akvarellerad litografi, 310x237 mm. Tryckeri: Talons. 1871.

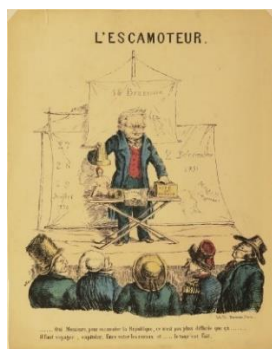
Pilotell

Revolutionära skisser (4).

För små

Marianne mäter regeringssidans dignitärer med Adolphe Thiers i mitten. Den knäböjande generalen är Louis Trochu, Paris försvarare under belägringen.

Akvarellerad litografi, 387x 235 mm. Tryckeri: Talons 1871

Brutal

Trollkonstnären. ”.. Ja, mina herrar, att trollo bort republiken, ingenting är enklare ... man bör resa, kapitulera, låta lantisarna rösta och ... så är det gjort.”

I rollen som trollkonstnär ser vi Adolphe Thiers, premiärminister för Versaillesregeringen. Lantisarna som omtalas är majoriteten i den nya nationalförsamlingen, som bestod av jordägare och representanter från landsortsstäder, de flesta monarkister.

Akvarellerad litografi, 307x328 mm. Tryckeri: Barousse.

Daterad 28 februari 1871.

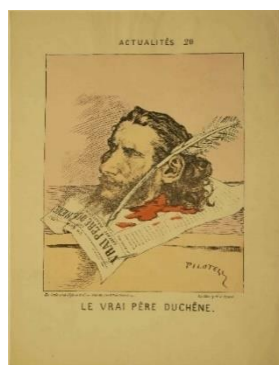
Faustin Betbeder

Mellan diplomater – ”Låt oss omfamna varandra så kommer allt det där att upphöra!”

Porträtt av Thiers och Bismarck.

Akvarellerad litografi, 307x238 mm. Tryckeri: Lemoine & Fils.

1871.

Pilotell

Actualités 20. Den ursprungliga Père Duchêne.

Den ursprungliga Père Duchêne var en tidning som publicerades under den franska revolutionen 1789. Inspirerad av denna tidning publicerades under Kommunen *Le fils du Père Duchêne*, Père Duchênes son, som kom ut med 10 nummer under 1871. Det avhuggna huvudet syftar på Père Duchênes första redaktör, Jacques Hébert, som föll under giljotinen 1791. Gustave Maroteau var redaktör för den revolutionära tidningen *Le Salut public* och dömdes till döden i mars 1871. I förordet till *boken Dossier d'un condamné a mort* av advokaten Léon Bigot riktade Victor Hugo en flammande protest mot detta övergrepp.

Akvarellerad litografi, 348x251 mm. Tryckeri: Talons.

1871.

Henri Demare

Actualité. Père Duchênes stora ilska.

Père Duchêne skakar i ilska en general och Adolphe Thiers. Père Duchêne symboliserade en riktig fransk surgubbe, som ondgjorde sig över kung, adel, borgare och präster och mycket annat. Han hade gett namn åt en tidning under den stora revolutionen. Vid varje senare fransk revolution gavs det ut en tidning med samma namn.

Akvarellerad litografi, 359x270 mm. Tryckeri: Barousse.

1871.

Faustin Betbeder

Haren.

För att gå ut varje morgon

Denne man (en berömd kanin).

Feber varje kväll.

Det är harens sjukdom.

På bladet i harens händer: *Versailles. Lât herrn Trochu passera. Bismarck.*

Tryckeri: Lemaine & Fils. General Louis-Jules Trochu var militär guvernör i Paris när tyskarna belägrade staden. Han lyckades inte bryta belägringen.

När staden föll den 22 januari 1871 ersattes han av Joseph Vinoy.

Akvarellerad litografi, 305x237 mm. Tryckeri: Lemoine & Fils. 1871.

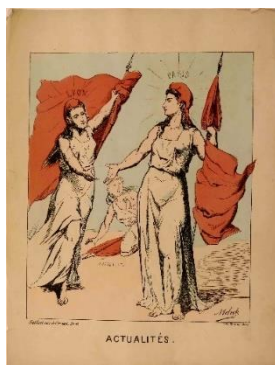
Pilotell

En hungrig mage har inga öron ...

Paris belägrades nu ännu en gång, nu av regeringssidan med stöd av Bismarck

Akvarellerad litografi, 318x235. Tryckeri: Talons. 1871.

KOMMUNEN

Moloch,

Actualités.

Kommunen i Paris inspirerade liknande uppror i Lyon och Marseille, som dock snabbt slogs ner.

Akvarellerad litografi, 358x271 mm. Tryckeri: Barousse. 1871.

Henri Demare

En sida i historien – "Ja, far lille, jag tror att det där gör upp räkningen med Paris."

Adolphe Thiers som groda körs bort från Paris av Marianne och den unga republiken.

Akvarellerad litografi, 334x258 mm. Tryckeri: Grognet. 1871.

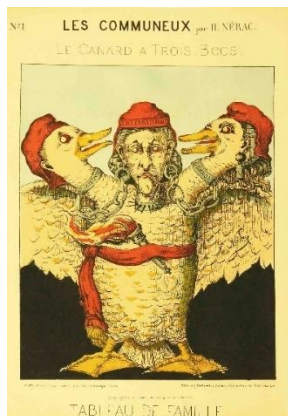

Flambart

Utställningen Wilhelm

Bladet visar Bismarck som auktionerar ut en gris som föreställer Napoleon III med orden "levande fenomen, tillfångataget den 3 september 1870 och som fått första pris i utställningen".

Akvarellerad litografi, 286x388 mm. Tryckeri: Grognet. 1870

H. Nérac

Kommunarderna. Ankan med tre näbbar. Familjetavla.

Ankans tre huvuden består av Centralkommittén för de 20 arrondissementen, Internationalen och Kommunens ledningskommitté.

Akvarellerad litografi, 334x197 mm. Tryckeri: F. Fal. 1871.

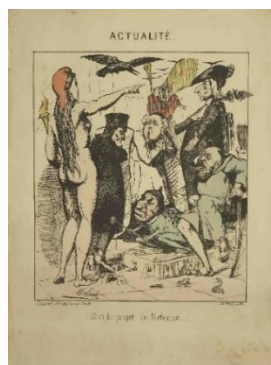

Charles Vernier, sign. E. Courtoujours,

Hon – På 200 sätt kan du ta henne. Hon kan hyras men är inte till försäljning.

Ormens huvud föreställer Thiers.

Akvarellerad litografi, 345x277 mm.

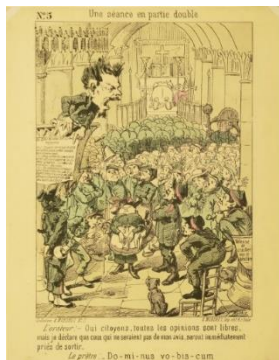

Moloch

Ett enkelt reformprojekt.

Marianne visar ut hovlakejer, kyrkodignitärer, borgare och annat kryp från Frankrike.

Akvarellerad litografi, 358x270 mm. Tryckeri: Barousse. 1871.

F. Mathis

Ett möte med två parter – Talaren: ”Ja, medborgare, alla åsikter är fria, men jag vill frambålla att alla som inte delar min åsikt ombedes att omedelbart lämna lokalen.”

Flera kyrkor beslagtogs av kommunen och användes som möteslokaler. Politiska möten varvades med gudstjänster. Plakatet som talaren håller i handen tillkännager att alla talare skall tilltala varandra som ”mina bröder”. En restaurang skall öppnas så att de som väntar på mässan har någonstans att vänta. Den sista punkten förbjuder besökarna att spotta i dopfunten. Akvarellerad litografi, 307x238. Tryckeri: Mordret.

1871

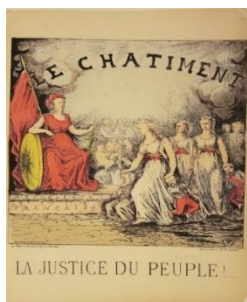
P. Gaillard fils

Till Versailles!!!! De är där!!!

Tidigt på morgonen den 18 mars 1871 försökte regeringen i smyg lägga beslag nationalgardets kanoner. Det ledde till att två generaler tillfångatogs och avrättades av kommunarderna, som tågade till Hôtel de Ville, stadshuset, som intogs. Thiers regering flydde till Versailles. Det uppror som kallats Pariskommunen hade börjat.

Akvarellerad litografi. 548x362 mm. Tryckeri: Barousse.

Daterad april 1871.

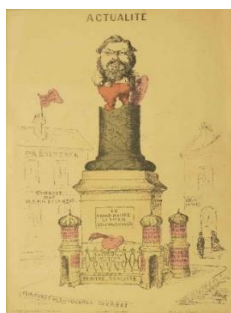
G. Bar

Straffet – Folkets rättvisa!

De av kejsardömet övergivna städerna Paris, Metz och Sedan förkroppsligade av tre genier släpar de förlorande generalerna inför den dömande Marianne.

Akvarellerad litografi, 450x300 mm. Tryckeri: Lemoine & Fils.

1871.

Stick

Actualité.

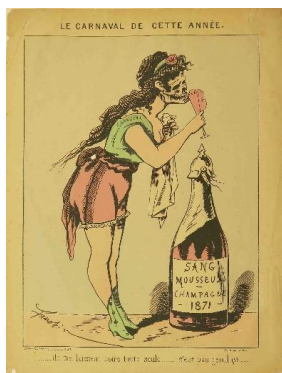
Konstnären Gustave Courbet stående på den rivna Vendôme kolonnen 16 maj 1871.

Gustave Courbet var en av de som ivrigast verkade för att denna kolonn rest till minne av Napoleons seger vid Austerlitz skulle rivas. Kejsaren krönte själv statyn, här ersatt med Courbet. Han deltog inte aktivt i rivandet av kolonnen, men fick skulden och var tvungen att fly till Genève.

Akvarellerad litografi, 352x261 mm. Tryckeri: Lubin.

Maj 1871.

EFTER

Faustin Betbeder,

Årets karneval. "... han låter mig dricka helt ensam ... det är inte snällt det"

Akvarellerad litografi, 1871. Tryckeri: Barousse.

På flaskans etikett: *Mousserande blod. Champagne 1871.*

Alsace med sin champagnetillverkning hade övergått till Tyskland och bytt namn till Elsass efter freden.

Moloch

Till Hans Excellens Herr Thiers, Verkställande chef för den lantliga republiken. "Bravo Adolphe! Wilhelm är bara en stackare!!!"

Akvarellerad litografi, 361x457 Tryckeri: Talons.

1871

Moloch

Till Hans Excellens Herr Thiers, Verkställande chef för den lantliga republiken.

Spökerna.

Akvarellerad litografi, 361x458 mm. Tryckeri: Talons.

1871.

Pilotell

Den som nuddar den blir stungen.

Den franska tuppen och den tyska örnen sticker sig på republikens fanspets.

På fanan står det Republiken eller döden!

Akvarellerad litografi, 345x265 mm. Tryckeri: Talons.

1871.

Litografiska Museet/Litografklubben's Arkiv

Text och foto: Jan af Burén.